

СУН ЯЖУ,
*аспір. кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва
факультету мистецтв Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка;*

*Наук. кер. Лілія БОБИК (ПРОЦІВ),
канд. пед. наук, доц. кафедри музикознавства
та методики музичного мистецтва факультету мистецтв,
Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*

РОЗВИТОК МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ В КИТАЇ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ

У публікації висвітлюються філософські погляди Конфуція на роль та місце музичної освіти в житті суспільства та держави. У природніх здібностях людини за умови правильного виховання він вбачав основу для створення ідеальної особистості. Філософ стверджував, що люди мають різні можливості у навчанні. Відповідно до здібностей він розділяв людей на: народжених з природним розумом («синів неба»), людей з обмеженими природними здібностями («шляхетних чоловіків»), тих, які здобули знання шляхом наполегливого навчання, та людей, не здатних до осягнення знань (чернь). Учення Конфуція про значення людини як творця Прекрасного, Піднесеного та Повинного близьке нашому розумінню. А його ідеї про різнобічний розвиток особистості, погляд на навчання як процес самовдосконалення та духовне зростання – актуальні для сучасного етапу розвитку музичної освіти.

Ключові слова: *музична освіта, музичне мистецтво, філософські погляди, розвиток особистості, конфуціанство.*

Музика як елемент китайської культури складалася під впливом релігійно-філософських доктрин: буддизму, конфуціанства, індуїзму. У музиці ця філософія найбільш точно виражалася пентатонічними ладами, яким властива семантична детермінованість.

Музична освіта в Китаї з'явилася у стародавні часи разом із становленням національного музичного мистецтва. Найважливішими трьома періодами історії

Стародавнього Китаю є: правління династії Західна Чжоу (XI ст. до н. е. – 771 р. до н. е.), династій Цинь та Хань (221 р. до н. е. – 220 р. н. е.), а також династії Тан (618–907 рр.). Між позначеними періодами в Китаї наступали «неясні часи», коли чіткі тенденції простежити складно. Саме на один із таких періодів припала діяльність Конфуція (Кун-цзи) – китайського філософа та педагога, який відкрив в Китаї перший університет. Роки його життя – 551– 479 рр. до н. е. Його діяльність мала вагомий вплив на розвиток музичної освіти в Китаї протягом тривалого історичного періоду. Зокрема, відома в Китаї «Книга пісень», що дійшла до наших днів, складена з народних пісень та зразків музично-пісенної творчості аристократії самим Конфуцієм.

У природних задатках людини він вбачав матеріал для створення ідеальної особистості за умови правильного виховання. Водночас філософ вважав, що люди мають різні можливості у навчанні. Відповідно до цих задатків він розрізняв людей на: народжених з природним розумом («синів неба»), здатних стати правителями; людей з обмеженими природними здібностями («шляхетних чоловіків»), тих, які досягли знань за допомогою наполегливого навчання і були покликані стати опорою держави; людей, не здатних до осягнення знань (чернь).

Учення Конфуція про значення людини як творця Прекрасного, Піднесеного та Повинного ідентичне нашому розумінню. А його ідеї про різнобічний розвиток особистості, трактування навчання як процес самовдосконалення та духовне зростання – актуальні для сучасного формування професійного музиканта і є вектором навчально-творчого процесу, кінцева мета та кульмінація якого – набуття здатності до створення інтерпретації музичного твору. Цього можна досягти лише за умов досягнення високого рівня особистісного та професійного розвитку виконавця.

До змісту педагогічного вчення Конфуція входило тлумачення питань етики і моралі, управління державою, оскільки він уважав, що процвітання держави можливе лише за умов організації правильного виховання громадян. До програми морального, розумового, естетичного та фізичного розвитку

«шляхетних людей» Конфуцій включив вивчення мистецтва, де музиці він надавав особливого значення, відповідно до державно-політичного погляду на музичне виховання, і забороняв виконувати музику, яка не відповідає поняттям етичного виховання. Необхідно зауважити, що сьогодні подібний безкомпромісний підхід до цієї проблеми, яка стала ключовою в культурному житті сучасного суспільства, навряд чи може сприяти оптимальному її вирішенню [4].

Педагогічні погляди Конфуція знайшли відображення в книзі «Бесіди і судження» («Лунь Юй»), яка містить записи його розмов з учнями. Наведемо кілька педагогічних висловів із цього трактату, здатних послужити рекомендаціями у сучасному навчальному процесі для учнів та педагогів будь-яких спеціальностей, зокрема й музичних: «Вчитися без пересичення, просвітлювати невтомно», «Вчитися та іноді повторювати вивчене, хіба це приємно?», «Вчитися і не розмірковувати – марно гаяти час, розмірковувати і не вчитися – згубно», «Якщо не можеш удосконалювати себе, то як же зможеш удосконалювати інших людей?» [5].

Методика викладання Конфуція ґрунтувалася на діалозі вчителя з учнем, на класифікації та порівнянні фактів та явищ, на наслідуванні зразків. Такий спосіб багатofункціональної педагогічної діяльності є оптимальним в освітній діяльності сучасного педагога-музиканта. Надзвичайно важливими та цікавими є дидактичні ідеї Конфуція, викладені його послідовниками у трактаті «Книга обрядів» («Лі Цзі» – IV–I ст. до н. е.). «Тільки почавши вчитися, дізнаєшся про власну недосконалість, і матимеш можливість самонавчатися»; «Думай про те, щоб від початку до кінця постійно перебувати у процесі навчання»; «Учитель та учні ростуть разом»; «Якщо не припиняти погане, коли воно виявилось, то погане не подолати»; «Коли шляхетний чоловік вчить і навчає, він веде, але не тягне за собою, спонукає, але не змушує, відкриває шляхи, але не доводить до кінця»; «Благородний чоловік у навчанні загартовується, удосконалюється, а, відпочиваючи, набуває знань у розвагах»; «Якщо вчитися, коли час минув, то, як не намагайся, не досягнеш успіху»; «Виявляй повагу до послідовності,

постійно слугуй своєму обов'язку, і досконалість прийде»; «Якщо вчитися на самоті, не маючи товаришів, кругозір буде обмежений, а пізнання мізерні» [5].

Безумовно, всі ці педагогічні правила не втратили актуальності й нині. А останнє ми сприймаємо як пряму вказівку до необхідності використання при навчанні учня в музично-виконавському класі групових форм (поряд з індивідуальною) як найбільш перспективних у справі опанування складною професією, що передбачає наявність розвиненого інтелекту та широкої ерудиції.

Конфуціанство дає нам винятковий приклад ставлення до музики як ідеального засобу духовного виховання людини. Відповідно до цього вчення, музика є мікрокосмос, що втілює великий космос. Дао (суть буття, загальний закон речей, правильний шлях), музика та ритуал трактувалися Конфуцієм як те, що походить від «сина неба». Музика розглядалася як необхідний елемент виховання «шляхетного чоловіка» (в «Лунь Юй» вчитель наставляє учня постійно вправлятися у виконанні ритуалу і займатися музикою). На думку конфуціанців, музика є ідеальним засобом досягнення гармонії. Нею можна регулювати життя освічених людей, тоді як для управління «простими людьми» потрібні закони. Характерно, що у всіх книгах Стародавнього Китаю музика обов'язково згадується як частина життя. Знаменита книга «Опис етикету» («Лі Цзі» містила цілу главу «Записки про музику», де підкреслювалося її соціальне значення. За «Лі Цзі» ті, хто знає голоси, але не знає музичних звуків – це дикі звірі та птахи, ті, хто знає музичні звуки, але не знає музики – це простий народ, і лише досконала людина може розуміти справжню музику.

Висновки. Отже, у вченні Конфуція та його послідовників музичне мистецтво займає важливе місце у формуванні особистості, громадянина, здатного до належного управління державою. Музика регулює порядок речей, правила поведінки людини в приватному житті та суспільстві. Цю властивість музики варто взяти до уваги на сучасному етапі розвитку музичної освіти, в сучасному процесі опанування музичного мистецтва. Захоплені важливою спільною справою пізнання музичного мистецтва, сконцентровані на

професійних проблемах, пов'язаних із важким, але цікавим навчально-творчим процесом, учні мають значні переваги перед іншими однолітками, які не займаються музикою. Вони відрізняються своєю внутрішньою наповненістю, зібраністю, усвідомленою, врівноваженою поведінкою та виявленими комунікативними здібностями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ДЖЕРЕЛ

1. Антошко М. О. Вплив китайської філософії на музичну культуру країни. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2020. № 3. С. 178–182.

2. Лі Лімін. Нове знайомство з історією розвитку китайської національної музики. *Музична культура* : зб. статей / упоряд. Ван Хун. Пекін : Чжунго ішу яньцзююань яньцзюсо, 2009. С.163-179.

3. Лю Сінчжень, Лі Юнлінь. Зведена історія мистецтва Китаю: зб. династій Цинь та Хань. Пекін : Вид-во Пекін. пед. ун-ту, 2006. 422 с.

4. Сін Сюйхуань. Зведена історія мистецтва Китаю: династії Суй та Тан. Пекін : Вид-во Пекін. пед. ун-ту, 2006. 358 с.

5. Сю Хайлінь. Історія музичної освіти у стародавньому Китаї: династія Мін. Пекін : Світ Книги, 2000. 698 с.